

Oponentský posudok na habilitačné konanie

Mgr. Art. Xénia Bergerovej, Art.D.

Xénia Bergerová, ktorej sa dostalo dnes už neobvyklej, hoci v zásade historicky opodstatnenej a prirodzenej výsady študovať maľbu u svojho otca Prof. Jána Bergera na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, vstúpila na výtvarnú scénu krátko po prelome tisícročí. Od tých čias sa stihla vyprofilovať ako výrazná koloristka sledujúca osobitý program, ktorá svoj maliarsky prejav ukotvila niekde na pomedzí figurácie a abstrakcie.

Jej prvé plátna vykazovali zreteľný príklon k imaginatívnej vetve neoexpresívnych tendencií, čerpajúcich najmä zo sveta podvedomia, archetypálnych impulzov a hlbinných predstáv ako sa presadili v našej maľbe ešte v 90. rokoch 20. storočia. Sú založené na výrazných emotívnych kontrastoch, žiarivých akcentoch, ale doslova i explóziách a gejzíroch farebných tónov, ktoré maliarku sprevádzajú v jej tvorbe dodnes. Farba, či už v podobe hladkej prevzdušnenej vrstvy alebo pastózne až reliéfne haptickej hmoty vdychuje jej príbehom, kde je najčastejšou hrdinkou osamelá ženská postava vsadená do vábivých neskutočných scenérií, atmosféru kontemplácie, tajomnosti, ale i hedonizmu a neopakovateľnosti pozastavenej chvíle. V siluetách žien odhalíme aj odkazy na ležiace či sediace akty starých majstrov, ako je Tizianova Venuša či Ingresova Odaliska, ale aj východiská v klasických žánroch krajiny, portrétu či zátišia, kde sú staršie kompozičné schémy naplnené novými významovými kontextami, ktorých jadro však ostáva symbolicky nadčasové. Ich neurčitý priestor je okrem osamelých ženských postáv často zabývaný prítulnými exotickými zvermi a voľne inscenačne dotvorený rastlinným dekorom, pávami pierkami či kvetmi navodzujúc erotické napätie. Máme pocit, že tu ide o intímny kontakt ženy s akousi nehmotnou entitou, ktorá však nasycuje obraz svojou intenzívnou prítomnosťou, charizmatickým fluidom.

Dialóg s dielami starých majstrov však v prípade jej obrazov nevyznieva ako postmoderné kliše v rovine citácie či parafrázy, ale predstavuje hlbšie tvorivé echo podmienené pevnejším putom s históriou. Xénia Bergerová v súčasnosti totiž pôsobí ako vedúca ateliéru maliarskej prípravy pre reštaurátorov a odborná asistentka Oddelenia Katedry reštaurovania. Kontakt so starým umením sa do jej tvorby nepremieta len tematicky či kompozične. V najnovších obrazoch sa prejavuje i záujmom o analytické aspekty maľby: o podklad, textúru, vrstvenie farebných akcentov, o hodnoty farby ako média, pričom často využíva zlátenie plochy obrazu prostredníctvom plátok, čo je výsledkom jej očarenia gotickými tabuľovými maľbami a ikonami. Je očividné, že v prácach z ostatného obdobia maliarka smeruje k novej výrazovej senzibilite. Subjektívne, predtým dynamikou a rytmickým akcentom ovplyvnené gesto ustúpilo fragmentácii plochy obrazu, ktorý diferencujú len abstraktné znaky evokujúce odstránené i obnažené vrstvy pri reštaurátorskom zásahu, čo prispieva k formálnej homogenosti série variovaných plátien. Autorkin hravý potenciál sa tentoraz upriamil akoby na zviditeľňovanie stôp výtvarných procedúr a zároveň na vizuálne vlastnosti obrazu sui generis, na stretanie rôznych farebných a materiálových kvalít bez zreteľných reprezentatívnych vzťahov k realite. Sprievodným znakom je oslobodenie sa od naratívnosti a príklon k voľnej asociatívnosti, skúmanie štruktúry povrchu

obrazu vo vzťahu k farebným vrstvám, analýza funkcie obrazového rámu, a pod. Do popredia sa však dostáva najmä špecifická svetelná hodnota zlata, z ktorého materiálovej exkluzivity neľahčilo len starí majstri, ale v polovici minulého storočia napríklad aj monochrómne maľby Yvesa Kleina či v našich súvislostiach štruktúrna abstrakcia profesora Rudolfa Filu. Pre Xéniu Bergerovú použitie zlatých vkolážovaných plátok predstavuje nielen príklon k zámerne redukovanej až monochrómnej kompozícii, ale aj jednu z možností posunu od každodennej triviálnej reality k transcendentálnej a spirituálnej dimenzii umenia, skúmanie napätia medzi holdom materiálu a naopak dematerializáciou obrazu až na jeho ikonoklastických hraniciach.

Je evidentné, že Xéniu Bergerovú neláka spektakulárnosť súčasnej imaginácie spätjej so svetom simulakrálnych obrazov masmédií. Jej maľba ostáva záležitosťou jej vlastného osobnostného sveta a hľadania spojeného s tradíciou autonómie maľby ako ešte „čistého“, subkultúrnymi žánrami či atraktivitou elektronických obrazov nezaťaženého média. Oddanosť reštaurátorskej praxi a technikám s ňou spojeným jej v tomto trende napomáha a prirodzene ju v ňom ukotvuje.

Pri pohľade na jej doterajšie aktivity možno konštatovať, že absolvovala študijné pobyty v zahraničí a že vystavuje doma i v cudzine. Prakticky od skončenia školy vyučuje maľbu pre reštaurátorov sochy a maľby, najprv to bol I., II., III. roč. bc. štúdia (2002-2009 na VŠVU a teraz, ako sme už spomínali Ateliér maliarskej prípravy pre reštaurátorov maľby II. roč. bc. štúdia (2006-2009, od 9/2013). Okrem toho treba pripomenúť aj jej pedagogické skúsenosti ako odbornej asistentky na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave, kde v rokoch 2004 – 2010 vyučovala kresbu. Vzorne si plní všetky povinnosti s tým spojené, ako je tvorba študijných materiálov k príslušným predmetom či organizácia workshopov a pod.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti odporúčam, aby Mgr. Art Xénii Bergerovej bol po úspešne absolvovanej habilitačnej prednáške udelený pedagogický titul docent.

Bratislava, 9. 3. 2015

Prof. Zora Rusinová, PhD.